

יוסף אומץ

תקעו

מי שנוהר מאגוויים עיקר הסעם כרי שלא יבוא על ידם לירי כיתה וניעא בשעת התקיעות ויתבטל הוא ואחרים משמוע התקיעות לכן כיום כי רראש השנה אחר התקיעות אין לרקק בות.

תקעו

כליל שני רראש השנה כשמביאים פירות חרשים בשעת הקידוש כמנהגנו כדי לצאת ירי ספיקא רשהחינו שמכרכין בקידוש צריך ליתן עינו בפירות ההמה בשעה שמכרך שהחינו ואחר כך כשיאכל אותם אין לכרך על שום אחר שהחינו ואם כירך הויא ברכה לבטלה כי כבר יצא ירי חובתו כשהחינו של הקידוש, ואל יברך על כל מין ומין מהפירות ברכה בפני עצמו רק בראשונה יברך פעם אחת כורא פרו העץ על כל פירות האילן שלפניו ופעם אחת כורא פרי הארסה על כל פרי הארסה שלפניו.

תקעט

ואותם המקרשין על ין חרש יוהרו שלא יקחו היין חרש ביריהם עד ברכה שהחינו ואו יקח היין חרש ביר השנייה ובשעת שאר ברכות הקידוש לא יקחו רק הכוס של ין ישן ביריהם. ורין שהחינו על ין חרש היכא רליכא עוד פרי חרש כתבתי לעיל.

דיני עשרת ימי תשובה.

תקעס

כתוב בראשית חכמה עשרת ימי תשובה שמם מוכיח עליהן שנחקנו לחיזוק השנה והם ימי רין שאנו אומרין בהם המלך המשפט ובימים האלו אפילו ליחיד נמצא וראוי להתענות ולפשפש במעשיו ויקיים עקרי התשובה בכל לבנו בצום ובכי וספרד ובלילה לא יאכל בשר ולא ישחה יין, לכן הירא דברר הי לבו יחיל בקרבו ברעהו שבעת ההיא האלקים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב אם רע כי ארם גידון בראש השנה ונור רין שלו נחתם כיום כפורים ובעת אשר ידע האדם כי יביאו את רינו לפני מלך בשר ודם הלא יחרר חרדה גדולה וישיח עצות כנפשו ולא תעלה על רוחו לפנות על ימן או על שמאל להתעסק בחר חפציו ולכן מה נואלו היוצאים לפעלם ולעבודתם ערי ערב והולכים אחר עסקיהם בימים הנוראים ימי הרין והמשפט ואינם יורעים מה שיהיה משפטם לכן ראוי לכל ירא שמים למעט עסקיו ולקבוע כיום וכלילה עתים להתבודד בחריזו ולחפש דרכיו ולקדם אשמורה ולהתעסק ברכי התשובה ובכשרון סעשה ולשאת תפלה ורנה ולהפיל תחנה כי העת עה רצון והתפלה נשמעת

יוסף אומץ

בהן ואסרו חכמינו ז"ל ררשו את ה' בהמצאו אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום כפורים, עד כאן. ולכן פה שרנילים הירידים להיות באלו ימים קדושים אל יתן אדם חיי עולם חסור חיי שעה וכסף נמאם ולפחות אל יאבד כל שעות היום בעסקיו לקנינים המדומין רק יקבוע לו שעה מיוחדת ביום וכל שכן בלילה מלבד בשעה שאומרים סליחות ללמוד ולפשפש בהן במעשיו. וכתוב בשלחן ערוך שאם ימצא שספק לו אם עבר עבירה צריך יותר חשובה מעבירה וראיה מפני שזה איננו מתחרט מעוסק לבבו וכל שכן שאל יבטל שום תפלה בעשרה ואמן יהא שמה רבה וכיוצא בשביל עסקיו שכל אלו עונות גדולים הם אפילו בשאר ימות השנה והנה אחרי שבימים האלה הקדוש ברוך הוא קרוב לכל אשר יקראוהו באמת ופוחח יד לשבים ואם האדם לא יקראוהו אז בכל לבו ונפשו לשוב לפניו בחשובה הלא יבוש ויכלם ועונותיו כפולים וסכופלים וכאחותו משל שהביא בשערי חשובה דרכינו יונה בשם המדרש מהמלך שמסכה פשע עברו כנניכתו ומניח בית האסורים פתוחה כדי שימלט נפשו ואם לא כן יעשה העבר הלא אדוניו יקצוף עליו בחרי אף הגדול ויאמר חסאך השני יותר מן הראשון וימיתו אותו ביסורים קשים ורעים וחביריו הרשעים הלכו לבתיהם שמחים וסובי לב, לכן המליכלך כעונות כל השנה אל יוסיף חטא על פשעיו בהתרשלות תשובתו בימי חשובה אלו ולפחות בערב יום כפורים יפנה עצמו מכל עסקיו לסהר ולקדש מחשבתו להקדוש ברוך הוא.

תקפא

רוב העולם נמנעים מלאכול בימי החשובה פה של נכרים ואוכלים לפחות על ידי הכשר יקיים של ישראל, ומי שאפשר לו לאכול פה של ישראל שהורסה מסנה חלה טוב יותר ואני ובני ביתי אוכלים בימים האלה פה שהורסה מסנה חלה.

תקפב

ומי שנהג איסור רק שנה אחת דהיינו שהיתה לפניו פת שלא הוכשרה והיה כרצונו לאכול מסנה אם לא סער המצוה הוי עליה כנרר וצריך פתח חרטה לגררו שיחירו לו ג' הריסות. והנהגים כנ"ל רובם נוהגין כן עד אחר השענה רבה שהוא החתימה לפחקי הדינין וכן נכון.

תקפג

ראיה חרדים לרבר ה' שמדקדקים לפרוע כל מה שחייבים לחבריהם קודם יום כפורים אפילו אם לא חבטו אותו מעולם כדי שלא ימצא המקסרר אחריהם סאומה.

תקפד

ובפרסות ראוי ונכון לפשפש אם עבר מימיו על שום נדר וכפרס בנדרים שנודרים בריבם בבית הכנסת לפני ספר חורה כנון יולדת וגומל וסיעה מסה

יוסף אומץ

לחזן וירדקרק לפרעם מיר במעוה טובים וכן מחויב לשלם אם חייב להקדש מצוה שקנה או סס מכירת היין כמה שקורין אום געלט.

דיני ערב יום כפור.

תקפה

המנהג בכפרות שעל ירי ותיקין ידוע רק אכתיב שמנהגי לומר על פי מהרי"ל גם פסוק בני אדם יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברול קודם אוילים ושאר פסוקים גם מנהגי לסמוך שתי ידי על כל הכפרות אחר חזרתן לראש על פי חסור.

תקפו

המנהג להקיף בית עלמין בערב יום כפור אף על גב שהקיפוהו ערב ראש השנה, רק אם נקבר מת תוך שבעה אין מקיפין באחד מהם, ואם נקבר בערב ראש השנה או בערב יום כפורים מקיפין בין הוצאות הסת לקבורתו וסוה נשחרבכ הסעוה בעולם שבעונותינו מעט לפנינו בוסננו הקרוב לנו שלא נקבר מת תוך ו' לערב ראש השנה ולערב יום כפורים לכן לא הקיפוהו בערב ראש השנה וערב יום הכיפורים רק במיעוטא דמיעוטא ועל ידי כן סכרי אינשי ראיין המנהג להקיף בשניהם אכן סעוה הוא.

תקפו

מנהג אנשי מעשה לסכול בערב ראש השנה וערב יום הכפורים ג' פעמים על פי מהרי"ל בשם הרוקח ודלא כשלחן ערוך, ואף אם ברור לאדם שלא נטמא בקרי בין סבילה דערב ראש השנה ליום כפור מכל מקום יש לו לסכול כי אין הסבילה רוקא משום טהרה רק גם משום חשובה, ולכן נהגו לומר ג' פעמים וירוי תחת המים. ונראה בעיני שסוב לו לפרס דרך איב אצל אשטנו וכו' חסאים הירועים לאדם שנכשל בהם כמו שכחתי.

תקפו

מי שאינו בריא שאפשר שהסבילה מוקח לו נכון שישפוך עליו ס' קבין ואין קפידא אם המים חסין. ושיעור ס' קבין הלא המה ריזו בתצים והיינו ו' סרות ורנקבורטר פחות רביעיה בקירוב ויש לשופכם בשפיכה אחת בלי הפסק.

תקפט

מנהג העולם שהולכים לאוהביהם בערב יום כפורים לכקש מחילה ועל הרוב אינו לצורך כי לא חסא להם ואף אם כמשנה חסא להם לעתים הלא על כל פשעים חכמה אהבתם ובוראי כבר סרה קנאתם ושנאתם מעליהם

יוסף אומץ

ולא מן חשם הוא זה וראי מנהג אבותינו תורה כי מי יודע מה רכלב רחמיה עליה, ולכן אין אני אומר שלא לילך אצל אוהבים רק אל יבטלו על ידי כן המנהג שהוא ראוי ומחוייב שילך למי שיוודע שבזרמי הוא חסא לו ואם לא ירצה למחול לזי ירבה עליו רעים או אפילו שהאחר חסא לו ילך אצלו כדי לעשות שלום ביניהם ואנב זה נשתרלב המנהג ללכת גם לאוהבים ורעים, אבל מנהג דורות אלו שעושים מהספל עיקר וכופרים בעיקר המחילה לשונאים, רע עלי המעשה.

תתקץ

אופן הידוי שכתבתי לעיל לחשש בחשש מחושש אחרי סומי עצמו צריך ביותר כיום כפור ביודוי ועל חסא.

תתקצא

עונות שהתורה עליהם כיום כפורים שעבר ולא שינה במ כתב בשלחן ערוך שיכול לחזור ולהתורות עליהם, ובשערי תשובה רבינו יונה כתב שאין צריך לחזור ולהתורות עליהם כפה משני טעמים שכתב שם רק יזכירם בלבד, וכן נראה לי שלא יזכירם כפה כי בזה יוצא ידי כולם דלכולי עלמא אין חיוב לחזור ולהתורות עליהם. גם הלכתא דאין צריך לפרוט החסא וברוך כלל מתורה כל השנה לכן אם לא יחזור להתורות כפה יוצא ידי כולם.

תתקצב

מי שאינו בריא כאולם אל ירבה באכילה בסעודה המספקת ויענג עצמו באמילות קלות הנחמים לעכל כדי שיהיה גופו נקי מרוחות בלילה ויום כזה הקדוש ומניחוק ופיהוק ושלא יצטרך לצאת חוץ מבית הכנסת לעשות צרכיו ועל כל פנים ימנע כל אדם עצמו מריבוי יין ומשאר רברים המתממין כדי שלא יבא לירי קרי.

תתקצג

בעירנו פה שרובא רובא חל יום הקדוש והנורא לכפרה עונותינו ביומא רשוקא ועל ידי כן לפעמים מתרשלים העולם בסעודה המספקת שרינה להפסיק מבעוד יום קודם בין השמשות שמאריכין בה אחר זמנה ותרתי רעות עברי חרא איחור אכילתם ועוד שאחר אכילה מסירין או מכבין האש ומרליק המרליק נמצא שאף אם היתה אכילתם בזמנה מכל מקום אח"כ יעשו בני ביתו איסורים הנ"ל, לכן כל אדם יהיה זרוי ונוהר להפסיק בעוד היום גדול כשחמה בראש האילנות או ראש הנג. ודבר זה לא למטר על עצמו בלבד יצא רק על הכלל מכל שבתות השנה כולו יצא כי גם כיסי החורף צריך רקדוק וזהירות גדולה להרליק בעוד היום גדול רנהיני על ידי הסמנת החסין לאחר ללכת לבית הכנסת ובפרט כשחתונה כערב שבת. אכן ביום הזה צריך זירוי גדול ביתר שאח למען לא ימצא

יוסף אומץ

המקסרנ שום שמץ עולה עלינו ביום שהוא לכפרת עונותינו שלא יהיה כסובל ושרץ בידו חס: ושלום ולא ישמע הקדוש ברוך הוא חס ושלום ערותו של ישראל מן המקסרו: כמו שכתוב בסור. ואם יאחר השמש לדפוק לבית הכנסת מפני סררות הסבילה יחפלה ביחוד מנחה כרי למהר אכילתו.

תתקצד

הברכה בהדלקה איכא פלונחא ביני רבוחא יש מי שסובר שאפילו חל בשבת אין מברכין וכן העתיק אבי מורי החסיד ויל בשם מהר"ר משה עפשטיין שכתב שמהר"ר זעלקמן ז"ק הורה כן בשם מהר"ר פרנליות ובהנהגה שלחן ערוך כתב שנוהגים לברך אפילו כשחל בחול. ואני הקטן מצאתי בתשובת מהר"ל סימן נ"ג ובהנהגות מנהגים בשם האגודה בשם כולתו רבוחא לברך כשחל בשבת. וכן אני נוהג אחריהן.

דיני יום כפור לילו ויומו.

תתקצה

רין נעילת הסנדלים והליצתן בבית הכנסת כתבתי לעיל כסימן חתע"ז: ותתע"ח בהלכות השעה כאב.

תתקצו

ערבית דיום כפורים מקריטין ללכת לבית הכנסת בעור היום למען יוכלו לברך על תצייה בחיור נסור בלי ספק מפלונחא דהפוסקים אם יש לברך כלילה על הכסות המיוחד ליום.

תתקצו

כתוב בתנהגות מנהגים שביום כפורים אין ללבוש סליח משי אפילו אם בשעת קריאת שמע לובש סליח מצמר רביום קדוש כזה ראוי לארוק במצות ציעיה כל חיום.

תתקצה

כל נדרי מתחילין קודם שתחשך לנסרי כי אסור להתיר נדרים בשבת יום טוב.

תתקצט

אותם שלנין בבית הכנסת ילינו ברחוק מארון הקודש בשעה שישינים, וסוב יותר לשכב בבית הכנסת של נשים. ואין להם לישן בבית הכנסת רק אם עיקר כונתם להרבות בשירות ותשבחות בההלים הדרת הקודש כתר מלכות

יוסף אומץ

וכיצד או בלימוד ררכי תשובה או סדר עבודת היום מסמין או מימנו או ראיש רק שעל ידי אונס צריכין לישן מעט אכן אם כונתם רק לישן קורא אני עליהם מי בקש זאת מירכם רמוס חצרי. ובסדר היום כתב וזה לשונו, וענין זה כבר מאד לבעלי תורה השי כח וראוי להם שלא יחלו (גם אפשר שעל ידי כן לא יוכלו ביום להתפלל כראוי) אבל מי שהוא בעל תשובה ויש לו כח לסבול ונדבה רוחו ולכו לעשות הענין הזה תשובתו תהיה רצויה ומקובלת ויקרא לו ה' שלום.

תתר

המנהג שאין אומרים תהלים בצבור כל אותו השבוע שחל בו יום כפורים והטעם מפני שרובא דעלמא נומרים אותם ליל יום כפורים, ובעיני אם כן יצא שחרם בהפסדו ולכן נהנתי לומר גם בשבוע ההוא סדר תהלים גם ביום כפורים עצמו נודרתי לומר שיעור יום ההוא או קודם ברכו או בין נברא לנברא דכפר תורה וכיצד מלבד כל התהלים שנמתי בלילה.

תתרא

אם ישן כחרר משכבו שגם אשתו שם או אם יש לו נר בבית שרואה אשתו לפניו צריך שידלק גם בחדרו כדי שימנע מחשימש מפני אור הנר, גם אסור לינע באשתו כאלו היא נדה.

תתרב

ביום כפורים אי אפשר למלאות מאה ברכות רק על ידי כונה ועניית אמן על העולים לספר תורה שהם יין ברכות ובי' מספירים שהם יג' ברכות, ומה טוב שישתדל בכל ענין לומר בעצמו הפסרה אחת, והפסרת יונה היא בעיני מצוה יותר גדולה לאמרה שמפסיר ההוא הוא ממנין הקרואים, ועם כל זה ואף אם ישן בלילה שמכרך המפיל חבלי שנה וכל סדר הברכות דשחרית שיש קצה ספק אם יש לאמרו כולם אם לא ישן וגם יש לו סליח קטן וגדול מכל מקום עדיין חסרים ג' ברכות, ואם יכול לעמוד על עמדו ביום הקרש מבלי שיצא חוץ לבית הכנסת מה טוב חלקו ואם כן לא ימלאום בברכות אשר יצר לכן יש לו למלאותם בריחני אכן יפקח עיניו לכל יחסא ואשם בברכה לבטלה שלא יברך פעם שניה או שלישית רק כתיסח הרעת גדול או שינוי מקום כי מאחר שאין לריח ברכה אחרונה המסקת בין ברכה לברכה בקלות היו ברכה לבטלה ועל זה וכיצד בזה אמרו חכמינו דל הוי ערום כיראה, ואני נהנתי להיות אחי בבית הכנסת קשר בושם על מקומי וגם כשעל ידי אונס הוצרתי ללכת לביתי ברכתי שמה גם על הכשמים ואף על פי כן נודרתי לומר ההפסרה.

תתרג

כשנוטלין הירים בשחרית צריך ליוהר מאד שלא ליסלן רק ער סוף קשרי אצבעותיו וכל שכן כשעשה צרכיו, ואם נסל יותר מזה עבר על איסור רחיצה

יוסף אומץ

ראורייתא ביום הקדוש והנורא בלי הנאה. והשיעור הנגיל מפורש כן בשלחן ערוך. וכענין יפלא שהחיר אחר שעשה צרכיו ליסול שיעור זה רבסור לא החיר רק ראשי האצבעות. ונראה דיפה כיון הסור כוה להלכת, ותכית יוסף אינו מביא שום ראיה להחיר יותר משיעור הזה רק רבינו ירוחם וגם במטה משה כתוב כן בשם כל הפוסקים רק שהוא השוה גם נטילת שחרית לנטילה זו כשיעור ראשי אצבעותיו. אכן בנטילת שחרית יש ליסול עד סוף קשרי אצבעותיו וגם בפירוש לשון זה יש קצת ספק רמלישנא רקשרי היה נראה לי לרייק עד אחר הקשר השני מרלא אמר סתמא סוף האצבעות ואף על פי דאיכא ספיקא מאחר שבנטילת שחרית איכא חשש סכנת רוח רעה נראה לי ליסול כל האצבעות.

תהרד

כתב אבי מורי החסיד ו"ל מילה ביום כפורים מלין אחר חזרה ספר תורה לארון הקדוש קודם מוסף ומטעמין היין לחינוך הנימול כן נהנו בורנקבורס שנת שמי"ט.

תתרה

כבר כתבתי לעיל סימן י"ב עונש הגרול משיחה בכית הכנסת ולכן אם שרובא רעלמא אינם גזורים כוה בשאר ימות השנה לפחות ביום הקדוש והנורא הזה שהוא לכפרת עונותינו יסירו יצרם הרע מלבבם ולא ישחו שום שיחה בסילה לעולם אפילו בין חפלה לחפלה ואחר גמר הקריאה ואפילו מענינים השייכים לבית הכנסת כגון לשאול אחר העולים לספר תורה מי ומי הם ומה סיבם לעלות ביום קדוש כוה וכיצא ואפילו שום מחשבות חוץ בעולם לא יעלו בלבבם בכל היום רק לחפילה וזכירת עונותיהם שעשו כל השנה ואופן חיקונם, וזה יותר טוב כענין אף אם יושבים בשעה שאין חיוב גמור לעמוד מאוחם העוסרים כל היום וכל הלילה ולא יחשו בין הפרקים מלהסחיא אף אם אין כשיחה הריא איסור הפסקה.

תתרו

כתבתי בריני ראש השנה סימן תתקס"ו סעות העולם בישיבתן ושיחתן בשעה שמחזיר החזן החפילה מן ובכן ואילך מכל שכן כשאומר החזן על חטא ומה נאמר שהכל עניני וידוי שיש לאמרם עם החזן כעמידה ובהכנעה וברמעה מבלי שום מחשבת חוץ וכל שכן שיחה אם אפשר לו ישים אל לבו בכל הידוי מה שאפשר לו לזכור מעונותיו של כל ימות השנה ואל יפחהו יצרו שיצא כוידוי שאמרו בלחש שהרי איתא ביומא רשמואל הוה יתיב וכו' וכו' ש"ץ ואמר אבל אנהנו חסאנו קם מיקם, עד כאן. אף על גב דשמע התם דהו לא צריך וידוי רק אבל אנהנו חסאנו אפשר רהינו לדידהו שכמעט הם נקים מחטא וכיורוי קסן סני להו אבל אנהנו המסגלים עונות כל השנה לאין מספר הלואי

יוסף אומץ

רבעשרה וידיים ארוכים יכופר לנו. אבל בשעת הסליחות רשאין לישב רק שיעמרו בשעה שאומר יג מרות ועל כל פנים ככולם יזהרו מאד בשיחה ואפילו מרבית תורה. וכחב מתריינו ראל יולולו בהפסקים רמשום חכי קרויין מזמורים מלשון לא תומר רעונו לומר ומירות המקסרינין, עד כאן. מזה מוכח רלא שפיר עבדי החוננים האומרים אותם במרוצה ובמהירות.

תתרו

מי שכבה נרו כיום כפורים הוא איסור גדול לומר לנכרי שירלקנו ואף אם אומר לו דבר מכל מקום אחר שהנכרי יודע שקרא לעורך ההרלקה היא באמירה לנכרי רשבות היא. ומהרריו כתב שאפילו רמיוה אסורה ואף אם רובא ררובא מקילין באיסור זה מאד מאד בלא שום התנצלות אמת מכל מקום לפחות כיום הקרש הנגורא הזה יזהר מכל האיסורים שאפשר ומי יודע אם עונותיו וזכויותיו שקולין ובא איסור זה להכריע כף העונות נמצא כמה טובה אכר באמירה זו בלי הנאה בעולם רק שברעתו לקיים המצוה ועשה איסור גדול ומצוה זו אין לה ענין בפרט אחר שעשה המוטל עליו להרליק הנר ראשונה, וגם אם חמצא לומר שההרלקה השנית היא מצוה רבה מכל מקום מי בקש מירו מצוה הבאה בעבירה לכן שומר נפשו ירחק מכל קריצה ורמיוה לנכרי מחמת ההרלקה רק יאמרו קודם יום כפורים לנכרי המיוחד להיות בבית הכנסת לשום כך שככל שעת או חציה יסבכ בבית הכנסת מעצמו מפנה לפנה לעיני אחר הנרות הכבויים שיחזור להרליקם מעצמו.

תתרח

המנהג פה כשמתחיל החון בערבית רמוצאי יום כפורים והוא רחום צריך לומר עד כיום קראינו וכן הוא במהרריל.

תתרט

אי"מ החסיד ר"ל כשהיה רוצה לצאת מכית הכנסת במוצאי י"ב אמר לשכניו יכן לכל הפוגעים בו בדרך יציאתו יום טוב טוב וכן אמר כבואו לביחו וססך לזה מיום טוב היה עושה כהן גדול ולכן מרבים במעודה ליל ההוא שכן כתוב בשלחן ערוך.

תתרי

מנהג נכון לתבריל על נר יום כפור שלא כבה במוצאו בצירוף נר אחר עמו, כן הוא בשלחן ערוך בשם מהרריל.

תתריא

בענין ברכת כשמים במוצאי יום הכפורים איכא פלוגתא ביני רבוחא איכא דאיה להו שאפילו אם חל בחול יברכנה ואיכא סמאן רמכירי להו ראפילו חל במוצאי שבת אל יברכנה ופה המנהג שלא יברך עליהם אפילו במוצאי שבת. במהרריל ושלחן ערוך.

יוסף אומץ

תהריב

אנשי מעשה נהגין שבמציאי יום כפורים חיכה אחר הברלה הולכין למקום שרגילין לעשות הסוכה ומתקנין בה דבר מה כדי לעסוק במצוה חיכה אחר יום כפורים ולפחות מטלמלין חמוסות או חמרים ממקום למקום הראוי.

דיני סוכה.

תהריג

בענין חיקון הסוכה צריך האדם לזוהר שיהיה לה לפחות שתי מחיצות שלימות כשיעור ותשלשית ריה ספה. ובוה צריך דקרוק בסוכות הבנויות מה כל השנה אחורי בית החורף ופתוחין על פני כולן כמו אכסדרה רק ער אמצע נוכחה יש לה כמין מעקה שאם אין כגובה ההוא י' ספחים פסולת, ואפילו אם נבחה י' ספחים אם המעקה פרוץ באיזה מקום נ' ספחים או גם כן הסוכה פסולת. ושיעור ספה הוא רוחב כמו ר' גורליים שהוא שיעור קסן. אכן אם הסוכה מחוקנת בסדינין או ביריעות וילונות ותקועים בחווק על ידי יתרות או באיזה אופן שיהיה שלא יוכל לגור אוחם הרוח מצויה גם כן הסוכה כשרה. ודוקא אם היריעות פרוסות קודם לסיכוך דאם לא כן הוי תעשה ולא מן העשוי, כן כחוב במטה משה. אכן אם אינם מחוקנים בוה האופן אף אם יש בה ר' מחיצות שאינן שלימות פסולת. לכן צריך לרקק לפחות אחר שתי מחיצות שלימות כג"ל. וכחוב בשלחן ערוך ונהנו לעשות מחיצות שלימות ומי שאין לו כל צרכו למחיצות סוכ לעשות נ' מחיצות שלימות מר' שאינן שלימות.

תהריד

היריעות שהן שעמנו אף שלרעתי אין קפידא אף אם מנינו מן הרוח מכל מקום נראה שלמטה תשמיש אדם ובפרט במקום שיושבין או שוכבין בצדן יש חשש איסור וכן כתב במטה משה רלא נרע טוילין שאם הוא רך אסור רלפעמים השמש מתחמם בו דבגרון וה יש גם כן חשש סמיכה בהם שנתנה שוף הכלאים, וכל שכן שמי ששוכב ערום במטה בסוכה שצריך לזוהר הרבה שלא ינע ביריעות שהם שעמנו וכן אסר בליקוטי מהרי"ל יריעות שעמנו התלוין בחורים.

תהרטו

בליל ראשון רסוכות אין לקרש ער שיהא לילה מגוירה שוה רחמשה עשר חמשה עשר וגם צריך רוקא לקרש בסוכה ולאכול בה לפחות כויה אף אם בא ורם ומטר, אבל בליל שני אם נשמים יורדים כל ומן אכילה לרוב בני אדם פותר לאכול חין לסוכה.

יוסף אומץ

תהרמו

בשאר סעודות רסוכות אינו מחוייב להסתין כלל מלסעור על הספק אולי יפסקו נשמים רק שחוקף שירדו נשמים שראוי תבשיל כגון רייסא ומרק להתקלקל על יריתם או מותר לו לצאת אף אם אין תבשילין כאלו לפניו רק בשר עלי או נבינה קשה וכיצא שאינם מתקלקלין בקלות. וכשיצא בהיתר אף אם פסקו הנשמים בעורו כסעודתו מכל מקום אינו מחוייב לנמור סעודתו בסוכה רק נמור אותה בבית.

תהריז

ולענין שינה בסוכה כנשמים מועטים שיפלו על פניו או במקום שהוא ערום יכול לצאת מן הסוכה ואז אף אם יקץ משנחו אינו מחוייב לחזור לסוכה אם לא שנעור אחר שעלה עמוד השחר.

תהריח

וחכלל שכל שירדו הנשמים שאם היה בביתו היה הולך לבית אחר על ידי נשמים כאלו או מותר לצאת מסוכתו.

תהריט

כתוב במסה משה בשם מהרי"ו דכשיצאין מסעודתם בסוכה לאכול בבית מחמת נשמים דצריך לברך ברכת המזון בסוכה ולחזור ולברך המוציא בבית ואפילו בליל ראשון שאף אם ירדו נשמים קודם האכילה צריך לאכול בה כזיה ונמצא שרעתו היה בהחללה סעודתו לאכול בבית ואף על פי כן כתב שם לברך ברכת המזון בסוכה. וזה הרין האחרון לא ידעתי לו כעניי שום סברא ואפילו הרין הראשון אין דעת שלחן ערוך סימן קע"ח כן בהנהוחו. ואף שכתבתי ראף על פי שאינו מחייב לברך מכל מקום טוב לברך שמא ישכח מלאכול במקום אחר נראה לי דהיינו אם רצונו לסעור אצל אדם אחר אבל בנרין רידן שרעתו לנמור סעודתו משלו בביתו שאין לו שום מונע בעולם נראה לי ששום למעט בכרכות כרעת הנהוח שלחן ערוך ולא יהיה אלא ספק ברכות לחקל.

תהרד

כל היכא דשרי לאכול חוץ לסוכה הוא בעיני חסידות של שמות אם ירצה להחמיר על עצמו לאכול בה. ובמסה משה כתוב בשם הנהוח מיימוני מהריוסות הוא, ואפשר דאיכא בזה ביטול מניעת שמחת יום טוב ואפשר דברכה סוכה הוי לבטלה ולא שייך למימר וצינו מאחר דפטור ממנה. וכן אם רצונו לאכול חוץ לסוכה מחמת נשמים ורצה לקרש בה או לבצוע בה הוי איסור גדול דברכה הסוכה הוי לבטלה אף אם אכל כזית מכל מקום יש חשש ברכה לבטלה מאחר דפטור ומותר לאכול חוץ לסוכה.

יוסף אומץ

תרכא

האוכלים בשאט נפש חוץ לסוכה בלא גשמים רק שמכריזים בסוכה ובוועטים בה לצאת ממנה היכף גדול עונם מנשוא ומבוסה אני בהם שלא יוכו לשבת בסוכה לויחן ואלו לא היו נכנסין כלל לסוכה לא היה להם איסור אחר רק שעובדים על מצות עשה רכסוכות תשבו אבל השחא נוסף להם הבעיטה כמראה לרבו שיוכל בקל לקיים מצותו ואף על פי כן מורד בו להכעיסו וגם נוסף עליהם איסור הברכה לבטלה. ואל יהי קל בעיניך שעל מצות סוכה עיקר הרין של האומות לעתיד אף על פי שמוציא חמה מנרחיקה וכל שכן מי שבוטח במצוה זו בלי צער כלל.

תרכב

חיוב סוכה אינו דוקא אלא על האכילה רק כל המחמיר להיות עיקר ישיבתו בה ללמוד ולשאר עסקיו הוא משובח שעיקר מצותה שישבתה תהיה קבע ועיקר וישיבת ביתו תהיה עראי ואפילו סיפור שמועות ורחוק בעי סוכה ושינה נמי בעי סוכה אפילו אשחו ועמו למי שלא ירצה לסמוך על שינוי רחיקי כסאר שכתבו המקילין. שהיה ופירות אף שכרין לא בעי סוכה מכל מקום כתבו שיש להחמיר ולעולם שלא יחפש אדם האונות ועלילות לפסור ממצות שזהו מסענות היצר הרע אררכה ישמח בלבו בכל מצוה שיומין לפניו הקדוש ברוך הוא כי כל מצוה ומצוה היא מלאך מליץ יושר לאדם ודורונא רשריר ליה הקדוש ברוך הוא.

תרכג

וכן בענין השינה אף על פי שכתבו האחרונים טעם למקילים הלא הוצרכו לזה כדי ללמוד סניגוריא על הסנהג אשר נתפשט להקל בה מאד אבל כאמח המעיין יראה כי סברות המקילין המה גרועות וחלשות מעוסות מאד לכן כל בעל נפש יחוש לעצמו שלא לבטל מצות רבה הלא כי מי שאינו ישן בסוכה לא זו בלבד שעבר על מצות עשה רכסוכה בשינה אלא אף זו שמבטלין מצות סוכה מכל וכל אף אם אוכלין בה כי הלא כל הפוסקים כתבו רהעושה סוכתו במקום ובאופן שאין יכול לעשות בה צרכיו כולם אינו יוצא ידי סוכה כלל רלא מיקרי תשבו כעין תרור.

תרכד

כתוב כשיע בשם מתריינו סעודה שאוכלין אצל היולדת היכים בסוכה ואפשר רהיינו סעודה זכר ששותין אצל יולדת כליל שבת שלפני המילה שעליה כתב ברגנה שלחן ערוך יורה דעה סימן רס"ה רהויא סעודה מצוה, ואף על נב רשתית יין לא בעי סוכה מדינא אפשר רבאתרא רמהרייק היה מנהגם גם כן לטעום אוכל וכדמסמע לישנא רשלחן ערוך יורה דעה הנ"ל, או אפשר

יוסף אומץ

לומר אחרי שקובעין עצמן לשתייה בני סוכה סרינא וכן ראיתי מחמירין לשחות היין בזכר הנ"ל בסוכה ולא אצל היולדות כנהוג כשאר השנה.

תרכה

כתוב בראשית חכמה אין לדבר בתוך הסוכה אלא בדברי תורה כי ימים אלו צריכין להיות בחשוכה שאין פתקות הנזירות נמסרים לשלוחים עד ליל שמיני עצרת ואם שבו בחשוכה שליטה נתקעו.

תרכו

כשחל יום א' רסוכות כשבת אומרים מעריב של חג האסיף ליל ראשון ופיוס דארחץ יום ראשון. כליל ב' רסוכות מנהגנו לברך שההיינו אחר לישב בסוכה ככליל ראשון.

תרכז

בתנהג מנהגים כתוב שכיום טוב ושבת שבסוכות אין לכסות השלחן שבבית החורף במטה לתראות שאין דירה בית החורף עיקר. ונראה לי דלרדין שמנהגנו בכל שבתות השנה לכסות כל השלחנות אף על פי שאין אוכלין עליהם ואפילו העומרים בסוכות שמשחמשין בהם בקיץ מכסין גם כן אין קפירא לכסות השלחן שבבית החורף גם כן בחג הסוכות ואררבה הוא ככור יום טוב ושבת.

דיני ארבע מינים שבלולב.

תרכח

ותחלה אעתיק לשון סדר היום בקצרה וזה לשוננו, וצריך כל האדם לחשתל בעבודה הזאת ואל יסמוך לומר עם הקהל אני נוטל כי לא נתקן לולב לקהל אלא לסי שאין ידו משנת לקנות לולב לעצמו או שאירעו איוה אונס אבל מי שבידו לקנות לא ידחה אותה מעליו שהיא מצוה גדולה כסאר סאר ומניע לו תועלת רב לנפשו ולגופו ולאנשי ביתו שנתולין מכל נזירה רעה אם עשה אותה כתקונה ועוד שבלולב הקהל איך יעשה לנענתים שבהלל ולהקפה. אכן אם יש קהל במקום אחר שאין להם אתרוג כלל מוטב שיתן להם אחר מהקהל שיש להם אתרוג שקנה לעצמו והוא יכרך על של הקהל שעמו, כן כתוב במטה משה כשם מהאריק ומשמע ששם הא ליחיד שאין לו אתרוג ואין כמקומו קהל אין ליחיד מהקהל שיש להם אתרוג ליתן את שלו. ונראה לי חסעם דלמה יכסל הוא מצוה זו המבחר בשביל אחר ילך היחיד שאין לו אתרוג למקום שיש שם אתרוג.

יוסף אומץ

תחרט

עוד שם ואם אין ידו משנת לקנות רכר שימצא בו ירי חובתו מפני שרמיו יקרים יקנה מן הבא כידו לשעת ההלל ולהקיף בהם ויברך על של הקהל.

תתל

עוד שם ופי שיוכל צריך לקנות מההודר יותר שימצא וכוה אדוניו מכר את לבבו הטוב ומוסיף לו שכר המצוה ולא להתפאר בהם כאשר הוא כמעט פוקעין בו ריבא רעלמא.

תתלל

וצריך לחפש אחריהם קורם שיבא זמן חיובם ובכלל זה איוה פעמים אל ירחה כמצוה שלא לקנות מן הראשון כמענה שמוכרים אחרים ימכרו כוול יותר כאשר כאמח רגיל להיות כן אף על פי כן לא ימחין כלל רק יקנה מהראשונים של מוכרי ראשון ואל ימחין מפני ריוח ממון. אכן אם אין הראשונים מהודרין בעיניו כראוי או יש להמתין אם פשוט שיבואו עוד מוכרים, ואפילו כוה האופן אם מקרים עצמו לקנות אשר ימצא ואם יבואו עוד מהודרים יותר יקנה מההודר וימכור הראשון שקנה בפחות מקנייתו ולא יחוס נגר המצוה על ממנו חבא עליו ברכה. אבל מי שלא השחרל מקודם לכן וכשבאה השעה הוא מחפש ואינו ממצא יקח מה שנמצא, צריך לבקש רחמים שירחמו עליו מן השמים ופעם אחרת יוכה לעשות המצוה כתיקונה, עד כאן מסרר היום.

תתללל

כתב בשלחן ערוך מי שאין לו אתרוג אין צריך לכבוו עליה או שאר מצוה עשה יותר מחושש מממונו, ועיין לקמן.

תתללג

עיקר הדיור הוא באתרוג ששמו מוכיח עליו פרי עץ הרר והירור הפיסמא ידוע ואי אפשר לפרש דברים אלו כאר היטב. אכן מה שאין העולם מקפידים רק על הירור הפיסמא אין רעתי נוחה מהם כי לרעתי יש להקפיד מאר על חוויין שאם המה נבוחים מהאתרוג יש בהם פסול נמור אם המה רק בשני מקומות מהאתרוג וזה שמיח טובא. ואף על גב דלפום רהיטא בתרומת הרשן מכשיר חבלאט מול אפילו המה נבוחים מהאתרוג כי רייקת לא תחלים הרבר לזיתר שכתב שם לישנא ראפשר ובסוף הניח הרבר בצריך עיון, וגם מאן ליטא לן מאי דהוה בלאט מול לכן נראה בעיני לפוסלם היכא ראפשר באחר כנון של קהל, ואפילו אם אינם נבוחים מהאתרוג רכשר מכל מקום פשוט ולא סקרי הרר קרי ביה הקריבהו לשחתך.

יוסף אומץ

תתלד

וכן הנקבים הנעשים על ידי קוצים רמכשירין הלא כתוב בשלחן ערוך
ראם אין העור והבשר קיים תוך הנקב אין להכשירם רק בשעת הרחק ואפילו
אם הכל קיים נראה לי רלא היו הירור.

תתלה

העולם חושבך להירור מצוה אחרונ היותר גדול שאפשר, ואנכי לא כן
ארמא שהרי יש פלונתא בגדול דלר' יהודה אם אינו יכול לאחוז הלולב עם
האחרונ בידו אחת פסול ואם כן אף לר' יוסי דהלכתא כותיה רכשר אף
אם אין יכול ליסול אלא בשתי ידיו מכל מקום הירור לא היו.

תתלול

לולב היבש פסול ולרכרי פסק ביה יוסף בשלחנו השיעור משיכלה
מראה ירקות שבו ואף אם מהרמא"י בהנהוחיו הכשיר בטריגונו אלו שאין
הלולבין מצויין כל שאין נפרך בצפורן מכל מקום הרוצה לקיים המצוה כחיקונה
אל יסמוך על סברא יהידית היכא ראפשר לו וכל שכן רפשוט שאין זה הירור
לכן יש לחזור בכל עון אחרי לולב חרש שעליו ירוקים.

תתלז

נחלקה החיובא פסול והיינו שעלה האמצעי נמרק מראשו עד השררה
וכתב בתנהח שלחן ערוך שיש מחמירין אפילו בנחלק קצח לכן יש לרקרק
מאר כזה שאחר מעשרים אין נמצא שהחיובא שלמות נגר ראשיתו.

תתלח

ההרם שנשרו רוב עליו פסול והיינו שברוב עלין היוצאין באורך ההרם
בעינול לא נשאר ככל עינול של רוב העינולין הנזיל שלשה עלין ולכן יש לרקרק
מאר ליקח ההרסים שאינם קשורים ואינם כפופים בראשיתו כי אוחם שכפופין
בראשיתם צריכין לפשוט הכפיפה שכראשיתו רכל הר' מינים צריכים להיות כדרך
גדלתן ובקשורים צריכין להסיר החוט מהם שלא יהיה חוצץ ועל ידי פשיטות
הנזיל ותסרת הקשירה רגילות להשיר עליהו ואם אין לו רק קשור וכפוף טוב
להניח ההרם במים לילה אחד קודם קשירתו כלולב שעל ירי כן אפשר שלא ישירו
העלן בפשיטות והחרת הקשירה. אכן כולי האי ואולי, לכן אם אי אפשר
כלל למצוא שאינם קשורים וכפופים יקח ה' או ו' הרסים ראולי יהיו בתוכם
ג' כשרים, וכשעת הרחק יוצא כחד כשר.

תתלט

נקסם או יבש רהיינו שכלה מראה ירקות שבו יש פוסלין, ולכן יש
לרקרק כזה מאר.

יוסף אומץ

תת"מ

לדין בני אשכנז רמנהננו על פי מהר"ל ליסול ס"ח כרי ערבה להושענא צריך לרקוק וזהירות לעיני שיהיו לפחות שני ברים שלא נקטמו ראשיהם ושלא נשרו רוב עליהן יען מפני רבוי הכרים רגילין להשיר מהם רוב עליהן בכונה כרי שלא תהיה מכוללת בעלין; על פני ארבה רלא הוי חירור, וסוב בעיני לחתוב כל יום שני ברין חרשים חוץ הערבה כי כל יום ויום נחשים עליהן וזה יוכל לעשות כלי התצאה לכן איסור ועונש ערבה פסולה גדול יותר ויותר מעונש שאר המינים כמו שאמרו חכמינו ו"ל שעונש ביסול ציצית לכן יותר טרובה מעונש ביסול חללח מפני טעם זה.

תת"מא

תיקון הלולב הוא שיאגור הערבה בשמאל הלולב וההרס בימין, וההרס צריך להיות פשוט מכפיפתו כמו שכתוב בסימן התר"ח וההרס יהיה נבזה קצת יותר מהערבה אכן צריך לרקק שלא יהיה נבזה הרבה דאם כן לא יוכל לאחוז ההרס בירו בשעת נטילת הלולב והרכר פשוט שצריך לחפוש כל הארבע מינים בירו.

תת"מב

גם נראה לי שיש לרקק שיהיה הלולב מגולה מהערבה מצד אחר באופן שיוכל לקרב האתרוג לצד ההוא בשעת נטילה ואז יהיו כל הדי' מינים סמוכים יחד ממש.

תת"מג

בכל ימי חגן יהיה הלולב כולו כפות עד ספח העליין אכן בהושענא רבה יתיר אנודו עד חציו, מהר"ל.

תת"מד

בענין הכאת הלולב והאתרוג לבית הכנסת וחזרתו לביתו טובח מהטור ושלחן ערוך סימן תרנ"ב ריש לעשות כאנשי ירושלים ליסול הלולב בירו מציאתו לפתח ביתו עד חזרתו ואפילו בשעת קריאת שמע ותפלה ולא בשעה שקורא הוא בעצמו בספר תורה. ונראה שיש ליסול האתרוג בירו ממש בלא הכלי משום חיבוט מצוה.

תת"מה

בשעת נטילה יש לרקק ליסול האתרוג בירו קודם הלולב וכשעת התצאתו מידו יתפוס האתרוג באחרונה כמו שכתבו בתפילין כל זמן שבין עינין יהיו שתיים, מרשות בן שועיב.

יוסף אומץ

תתרמו

בשעה הנסילה יהפוך פני הלולב לפני הארם הנוטל והשררה תהיה לצד החץ.

תתרמו

בשאתר רועה לזכות לאוהבו שאין לו אחרונ במצות אחרונ טוב יותר שלא יקח פרוסה מסנו למען לא יהיה שותף עמו ראו יש לחוש רלמא לא יוכחו להחזירו לו במתנה נמורה, אכן בשאין לו חלק עמו ירע להזהר להחזיר ולהקנותו לו במתנה נמורה וחזירו יצא בו אף אם לא יתן לו שום פרוסה, וראי אם יוכל לפתוח את המזכה שיקבל מסנו דבר מה שיהיה לו על ידי כן חלק עמו טוב להזוכה יותר אבל לא להמזכה ובשאר ימים חץ מיום טוב ראשון נראה לי שאל יתנהו לחזירו במתנה רק ישאילנו לו ראו יתצאן בשאלו ואם כן למה לו לבעל האחרונ להוציא האחרונ מרשותו שיהיה פקפוק אם יתזור להקנותו לו במתנה נמורה והוא למה לו לצאת בשאלו אחר שיש לו אחרונ.

תתרמח

מה טאר יש לרקק לתחמץ להקפוח עם הלולב ואלו לא היה צריך לקנות אחרונ לולב רק למצות ההקפה בלבד יהיה מן הראוי לקנותו כדמים יקרים כי ענין ההקפה הוא זכר להקפת המזבח לכן ענינה גדול ונכבד וכן משמע לעיל כמה שכתוב בסדר היום, לכן מה מאיר נואלו אותם שיש להם אחרונ ואינם מקיפין מפני שמקדימין לצאת מבית הכנסת לעסקיהם או מפני הענוגים ולדעתי עליהם ועל כיתוצ בהם נאמר ובווי יקלו כי אין זה אלא מפני בויין המצוה הגדולה הזאת בעיניהם, ומפני כן נחאמצתי בכל עז על ההקפה אף על פי שלחץ זה הרחק קשה מאד לחלישת סבעי, וברוך פורה ומציל אשר לא עזב חסרו מעם עברו שלא כאב לי שום כיבא מעולם על ידי ההקפה אפילו בהקפת התשענא רבה שהגערים אצים ורוחקים נוגחים נוגסים ובוטפים כן יוכני לקיים מצוה זו עם שאר מצותיו באמת וצדק כל הימים אשר אנכי חי על הארמה.

תתרמט

בחול המועד דמוכח מצוה להחליף בכל יום המים ללולב וביום טוב שאין רשאין להחליף לכל הפחות יוסף על המים אם יהיה קצת חסר ובשבת אסור אפילו להוסיף.

תתרו

מלכוש כתוב שיש לומר ומנחתם בחול המועד דמוכח בכל יום שתי פעמים רחינו אחר ספיא ריומא, ואנן לא נוז ממנה אבותינו שהרי גם עמא דהלכוש לא מסתבר לי.

יוסף אומץ

דיני הושענא רבה.

תתנא

במסמך משה האריך מאד בעניני ראיית העל ושאר נסיונות לחיי האדם כליל הושענא רבה וסוף רבריו הירא אל רבר ה' אל יהיה לו עסק בנסיון זה רק בכל יום ישוב בחשובה כאלו נסתלק מסנו העל ואו אשרי וסוב לו.

תתנב

היחידים נוהגין לסבול לילה זה או לשפוך לפחות ט' קבין עליו כמו שכתבתי ואחר כך נומרין תהלים ויש שעומרין כל הלילה בשירות ותשבחות, כן כתוב בסדר היום, ובחקוני שכתב בסופו כתב סדר ליסור לילה זה בשם הארזי ז"ל.

תתנג

להושענא אין שיעור קצוב כמה בדים יקח ודי בשני בדים כשרים רהיני שלא נקסם ראשם ולא נשרו עליהם, ומנהגנו ליקח ז' כסנן ההקפות.

תתנד

בשעת הברכה אין ליקח ההושענא בידו והיו חצויה ואחר הברכה יש טרקרקים שלא ליסול ההושענא עד שעת ההקפה אכן מהרמז"י כתב שהמנהג פשוט ליסלה עם הלולב גם כתב שאחר ההקפה רהיני בשעת אמירת ההושענא יסיר הלולב מידו ויחפוס ההושענא לבר, ובמהרי"ל משמע איפכא שכתב שבשעה שאמר ההושענא החזיקה אצל הלולב, עד כאן, רמ"ש מע ולא קורם, ונראה לי ראויה דרך שיכור לו האדם לשם שמים שפיר עביר.

תתרנה

סימן להושענא רבה מע"ד רמ"ה על אותיות שניות של ההושענא: למען אמרך, אערך שועי, ארון המושיע, אום אני חוסה, אדם ובהמה, למען איחן, תתננו.

תתרו

כתוב במהרי"ל מילה בהושענא רבה אומרים פומון זכור ברית כסדרו כשמגיע החון לסוף החרוו ראנא הבט לברית, עד כאן. ופה נוהגין ליסר רק חרוו הראשון כמו שכתבתי נבי ראש השנה.

דיני שמיני עצרת ושמחת תורה.

תתרנו

בליל שמיני עצרת אין לקרש עד שיהיה לילה ראם יקראו ביום יצטרכו לכרך לישוב, בסוכה, הנחה מנהגים וחשובת מהרי"ל.

יוסף אומץ

תתנח

בשמיני עזרה חייב לאכול כל הסעודות בסוכה, ואם חל שמיני עזרה בשבת מחוייב לעשות סעודה שלישית בסוכה וכן אם רצונו לאכול מרצונו אפילו בבית השמשות שכן שמיני עזרה לשמחת תורה מחוייב לאכול בסוכה, מהרי"ל. מכאן מוכה רלאו שפיר עברו האוכלים קצת מן סעודת שחרית בשמיני עזרה חוץ לסוכה רק משפחת טרייש האוכלין כל הסעודה ליל שמיני עזרה חוץ לסוכה יש להם על מה שיסמוכו.

תתנחט

אין ליקח השלחן והמסמלין מהסוכה ולהשימם בבית החורף בשמיני עזרה עד הלילה ראין יום טוב מכין לחברו.

תתרט

ובליל שמחת תורה שמאחרין ברוב הקהלות להתפלל ערכיה על ירי מכירת המצות לכל השנה על פי מנהג וחיקין ככתוב במהרי"ל שצידר טעם התיחר ראיחי מחמירין שלא לעשות שום מלאכה אף על פי שהחשיך מאד מאד ויאוח עברי דהתיחר כתר צבור גריר לכל מיל.

תתרטא

אכן במקום שיש ב' בתי כנסיות נראה לי שיש רשות לבני בית הכנסת האחר להקדים תפילתן כזמנה וגם המה ואנשי ביתם מותרים להבעיר ולכשול ולא בני בית הכנסת האחרת אף על פי שגם המה רוצים להתפלל בכנסת המקדמת שאין יכולין לפרוש מצבוריהו אשר הם עמם כל ימות השנה, אכן מעשה כזה לא ראיחי.

תתרטב

והמנהג להתחיל להכריז המצות כליל שמחת תורה סמוך לחשיכה, ונראה לי הטעם רצודי התיחר שכתוב במהרי"ל אינם כראי אלא רוקא ביום טוב שני שאינו אסור מדינא רק מנהג אבותינו בדינו ראונו קקיאן בקביעא דירחא אבל ביום טוב ראשון שאיסורא מראורייתא לא רצו קרמוניתו להתיר הכרות המצות לימות השנה שאף שבכל שבת יום טוב מכריזין צורך שעחא עכשו שאני. לכן עתה מקרוב שהחחילו הנבאי צדקה להקדים הכרות המצות בעוד יום הסכילו עשות בעיני.

תתרטג

בשמחת תורה חייב לקרא וזאת הכרחה שנים מקרא ואחד תרגום, ונראה לי שראוי לקרואם קודם לחזן כרי שישלים פרשיותיו עם הצבור רוקא.

יוסף אומץ

תתרטד

כשחל שמחה תורה יום ו' החכם עיניו בראשו לכלכל דבריו כמטשט ליתן חלק לזה וגם לזה שיראה שלא כסנו סכל וכל ביום ער שלא יוכל בליל שבת לאכול ולשתות רק אכילה ושתייה נסה כי סעודה שבת היא ראוריתא וסעודה שמחה תורה אינה אפילו מרובנן רק מנהג אבותינו חורה.

תתרטו

גם אל יבטל מתוך סעודתו העברה שמרית מבראשית קודם לשבת שהיא עיקר המצוה שהמצוה כוסנה היא ערב שבת.

דיני חנוכה

תתרטו

אין לאכול קודם ההרלקה. ונראה רדוקא סעודה קבע אבל סעימה בעלמא או אפילו סעט פח ררך עראי סותר.

תתרטז

והמתענים ערב חנוכה מפני שאינם יכולים להתענות בערב ראש חורש סכת נותנים לאכול קודם שתשקע החמה רהוי תענית ההוא להם כערב ראש חורש שאין משלימין לכן אוכלים קודם זמן ההרלקה רשרי לאכול אפילו כרי שביעה.

תתרטח

להניח נר חנוכה רוקא למטה מעשרה טפחים והוא הרכה מאר למטה מהחלון.

תתרטט

וצריך להניחו משטאל הפתח סמוך לפתח בכל האפשר, אכן מי שיש לו בחדרו חלונות פונים לרחוב נראה לי רסוב להרליק סמוך לחלונות ממש באופן שיאיר האור לרחוב אף על פי שהם רחוקים מהפתח ונכוהים יותר מעשרה.

תתרט

בסדר היום הזהיר מאד לעשות הנרות מכסף וכתב כי שאינו יכול לעשות כניל כולם מכסף יעשה לפחות אחר מהם מכסף ואותו הנר יחדש בכל לילה לעשותו נר הגוסף.

תתרטא

האוכל בכיה זה וישן בבית אחר יש לו להרליק בסקום שישן רלא כנהנות שלחן ערוך שכתב ראנחנו שמרליקין כפנים נהגנו להרליק בסקום האכילה

יוסף אומץ

רפה אין סנטגן קן, וברירי הוה עוברא בימי חורפי שאכלתי בבית חסי זיל זישנתי
בבית אבי מורי החסיד זיל והרלקתי בפניו בביתו וכן כתב מהרש"ל זיל
בתשובותיו סימן ס"ה.

תתריעב

כסוה בשמן זית יותר משמנים אחרים זכר לנס וכל שכן יותר מנרות
שעות.

תתריעג

זיש להרליק בתחילת הלילה אף לרירן שאנו מרליקין בפנים כי כל רבר
שבמנין צריך סנין אחר להחירו וכמה תקנות מצינו שתקנו חכמינו זיל ועתה
אף ראזיל ליה ההוא סעמא תקנות ההמה לא זוו ממקומן כנון ברוך ה' לעולם
אמן ואמן, סנין אבות, ההפסרת, שמע ישראל ואתה הוא, שמע ישראל שבקדושה,
איסור גבינה של נכרים כי דבריהם כמסמורות נטעים לרמזים ירועים. וגם
שלחן ערוך כתוב רטוב להחמיר בוסן הוה.

תתריעד

אין להרליק עד סיום כל הברכות כרי שיהא עובר לעשייתן, ובשעת
ההרלקה יאמר הנרות בעל פה אם יודע לאמרו בעל פה ועל כל פנים לא יאחר
מלאמרו תיקף אחר ההרלקה. וירליק בליל א' בנר היותר ימיני ובליל ב'
שמוסף נר אחר יתחיל להרליק בהנוסף וכן חמיר בכל לילה כרי שיפנה סימן
לשמאל ויברך על הנוסף.

תתריעה

המרליקין בזווית בית החורף אין להם ליטול השמש ממקום הנרות להשתמש
במקום אחר דאו אי אפשר שלא יהנו בני הבית מנרות חנוכה. אכן אם
מרליקין סמוך לנר שעל גבי שלחן יש היחר ליקח השמש.

תתריעו

וכן אחר שרלקו הנרות זמנם רהיינו חצי שעה מותר ליקח השמש מהם
שהרי או מותר לכבותם, ואף אם אנו מחמירין להניחם רולקין שלא ליהנות
מהנותר שהשמן אחר השיעור מכל מקום כוה לא החסרנו עלינו ליקח השמש
כרנע או זמן מועט. אכן ליקחנו לגמרי ולהשתמש לאורם להריא זמן סה אוסר
מהרש"ל בתשובותיו הנ"ל מפני הרואה.

תתריעז

עוד כתב מהרש"ל זיל שם ווה לשונג, הא רככתה אין זקוק לה היינו
לחיוב אבל הרועה לזכות ככסוה שליטה יחזור וירליק רלא נרע מן המהררין
(וגראה ל' רהיינו קורם זמנה רהיינו חצי שעה) ואם ככתה בערב שבת צריך

יוסף אומץ

לחזור ולהרליק ולא כמהרמאמי, ואם בא לחקן הנרות וכבה נראה הצריך לחזור ולהרליק ואפילו אם כבה בשוגג, עד כאן. וכחב עליו חלמירו משה משה ריחזור להרליק בלא ברכה.

תתרה

הנותר מן השמן בכל לילה נהגו ליתנו לילה שאחריו בנרות חנוכה, ונראה בפשיטות שאין ליתנו אלא^(*) בנר השמש.

תתרט

בלילה ראשונה מדליקין בנר היותר ימיני כדי שיוכל להתחיל התרלקה שניה בנר שני שבו עיקר המצוה לעשות הברכה עליו מפני שהוא נר הנוסף ואף על פי כן יוכל לפנות משמאל לימין כרינו.

תתרף

מדליקין במוצאי שבת אפילו בבית קורם להברלה ראפוקי יומא מאחרין ליה.

תתרפא

מילה בשבת וראש חורש רחנוכה אמרנו פה יצר רחנוכה ואופן וראש חורש ווולת רמילה אלקיכם וראש חורש על פי מה שכתב חמי הפרנס אברהם ברייטנינג במהריל שלו שאמר כן במילה שהיתה בשבת וראש חורש פרשת החורש רשנת שסיו וזכורני שמילה ההיא היתה לנרשן בנו חורנו של הר"ר נתן ורענקלן.

תתרפב

כתב הר"ן בפרק כמה מדליקין ריש לאכול נבינה כחנוכה וזכר לנס אלפורני שהאכילה אותו יהודית נבינה לשכרתו וחתכה ראשו.

דיני ארבע פרשיות.

תתרפג

כשיש חתונה באחת מדי פרשיות מפסירין הפסרת הפרטה ואחריה מפסירין כי יבעל רבאמצע ההפסרה שיש אישי השיכה לחתונה.

תתרפד

וכן אין הפסרת השמים כסאי וראש חורש או הפסרת סחר חורש דוחין אחת מהפסרות ארבע פרשיות.

תתרפה

בפרשת זכור סחוייבים בני הישובים ללכת למקום שיש סנין כדי לקרחה בעבור, ואם אי אפשר להיות סנין לפחות יקראו אותה בניגתי הסעמס, ובבית

^(*) ר' משה מייזן סוק תיבת אלא.

יוסף אומץ

יוסף ובשלחנו השוה גם פרשת פרה לדין זה, ובמסה משה כתב עליו בשם מהרש"ל דטעות הוא.

תתפרו

מילה בשבת וראש חודש ופרשת החודש כתבתי כרת מה לעשות בפיוסיהם כמיסן תתפריא.

דיני פורים והגולה לו.

תתפרו

המנהג פה ליתן למחצית השקל ליר פשיטים סימן והר"ל לא ימעים ועוד ר' פשיטים בפני עצמן עבור מתנות לאביונים, ומקורם שנלינו מעירנו זאת בשעת הגירוש היה המנהג פשוט שעשו נבאי צדקה שני עיגולים בנתר על האבן שיושבין עליו לנבות מעות כרי ליתן מחצית השקל בעיגול מיוחד לכך ומתנות לאביונים כג"ל בעיגול השני וכן ראינו בספר ישן בכתיבת יד מצוירין ג' עיגולים ב' עיגולים כג"ל והג' ליתן לתוכו אנרא דתעניתא צדקה, והן עתה אחר שחורגו להחייב בעירנו זאת יכוננה עליון אמן סלה בסלו הנבאי צדקה מנהג קדמונינו ונתנו הכל בקופה אחת ולא שפיר עברי כי מנהג זה נחיסר מלחא כטעמיה דמעות פורים אין הנבאים רשאין לשנותם לצדקה אחרת והנה המה נותנין לכל הפושט יד ליסול בכא מארץ רחוקה והוא פה כאורח נסה ללוק באכסניא שלו מסתו יאכל ומינו ישתה נמצא שאין מעות פורים ההמה שמקבל האורח באים למעורת פורים ואע"ג ררובא דעלמא נותנים ב' מתנות לב' בני אדם מלבד מה שנותנים לנבאי צדקה מכל מקום איכא למימר דעיקר תקנה הג"ל נתקנה לאותם שיש להם מעט משלהם רמחוייבם גם כן במתנות לאביונים שמבלערי מה שנותנים לנבאי צדקה אין נותנין כלום לשום עני ומפני כן תקנו שגם העשירים יתנו לנבאים מתנות לאביונים שרוצים ליתן מפני הכושה, על פי הדברים האלה אם איישר חילי אם ירצה השם אשתדל להחזיר המנהג הג"ל ליושנו.

תתפרו

שיעור מחצית השקל ומתנות לאביונים המחוייבין ליתן רהיינו זכרים גדולים אין יתצאין בנתינתם אם נותנין אותן מן המעשר אכן כל המוסף ליתן משיעור המחוייב רשאי ליתן התוספה מן המעשר.

תתפרט

בתרבה מקומות המנהג לשלוח מחצית השקל לעניי ארץ ישראל ומנהג יפה הוא אחרי שבזמן הבית היו כל ישראל שולחין שקליהן לירושלים.

יוסף אומץ

תהרץ

להיות זהיר להשתרל לכל אחר להיות לו מגילה כתובה בהכשר בכל דיניה וצריך לדקדק בה בסתומות כספר תורה כי אין האדם יוצא במגילה הנרפסת ובקריאת החזן אין אדם יוצא אלא אם כן ישמע אותה מלה במלה וזה כמעט אי אפשר, והמברך על המגילה שאינה כשרה מלכד שלא יצא ידי חובתו גם הו' עליו עונש הגדול מברכות לבטלה.

תתרא

אין העולם נוהרין כלל לעשות לה עמור בסופה וגם הרבה סופרים אינן נוהרין להניח גויל חלק בראש המגילה קורם התחלה הכתב בערך שיוכל לנלוז כל המגילה בחלק ההוא. והנה זה נגד דעה כל הפוסקים רק שמשפסני אם הרברים האלה רק למצוה או אפילו לעכב לכן נראה לי דמסניק אל יברך על המגילה כזו דספק ברכות להקל. אכן העושים מגילותיהם כזה זריכין ליחן הרין שפסני התצאה מועסת אין מקיימין מצוה זו כרינה כל שנה בשנה.

תתצב

יש ליוהר מאד להאזין בכוונה כשמברך השיץ על המגילה וכל שכן שלא יסיד בשעת הברכה דאם לא כן לא יצא בברכתו ידי ברכה.

תתצג

צריך לומר וחמס מאות איש והשמות רעשרת בני המן והתיבה רעשרת שאחריהן הכל בנשימה אחת לכתחילה, לכן יש להסריח עצמו בכל האפשר לעשות המצוה כתיקונה, אכן כדועבר אף אם לא אמרם בנשימה אחת יצא.

תתצד

כשקורא יחיד המגילה בין לעצמו בין אם כבר יצא וכא להוציא חולה או נקבה שלא היתה בבית הכנסת אם קורא מחוץ מגילה כשרה מברך לפניו אבל לאחריה אין לברך, כן ספק בשלחן ערוך, אף על פי שמחרייו ומנהגים כתבו שמברך אף לאחריה נראה לי דמסקנת בית יוסף משום הירושלמי עיקר ובפרט בספק ברכות. ונראה לי דמעמא רמילתא ממה שכתב בית יוסף שם בשם הרין דברכה שלאחריה אין עיקר תיקונה על המגילה רק על הגם אם כן כיון שאמרה פעם אחת הויה חו ברכה לבטלה.

תתצה

גם אין לברך שהחיינו כשמוציא אחר והוא יצא כבר, ועיין לעיל גבי קידוש רפסח.

יוסף אומץ

תתצו

בברכה שלאחריה כתב הפור ומנהגים שאין לוטר האל הרב וכן בחתימה לא יאמר האל הנפרע רק הנפרע.

תתצו

פה המנהג שאין מברכים שהחינו כיום ורלא כשלחן ערוך.

תתצו

סילה בפורים אין המנהג פה לסולו קורם המגילה רק ככשאר הימים וקורין להנימול מרדכי.

תתצו

חיוב סעודה פורים הוא רוקא ביום ולפחות עיקרה ביום אף אם יהיה סופת בלילה וסוב לכ משחה תמיד להרכות קצה בסעודה בליל כניסת פורים בן מגילה למגילה, אכן טוב לאכול מיני קמניות שלא יהא נראה שהיא הסעודה העיקרית, גם הוא זכר לזרעוני רניאל. ובכל בו כתב שהמנהג כן. ולסחר תיכף אחר יציאה מבית הכנסת ירבה גם כן בסעודה וישחה לבסומי נפשו אכן החכם עיניו בראשו שימהר לגמור סעודתו כרי שלא יפרש מסעודת העולם. והסעודה ההיא לא יתחיל ממש סמוך לעת ערב רק לפחות שלש שעות קודם הלילה כרי לאכול ולשתות בכל אות נפשו ביום שתהא עיקר סעודתו ביסמא. ויקיים מצות משלוח מנות ביום לפחות פעם אחת שחי מנות חשובות מתבשילין או כוס סלא יין ותבשיל אחד ואחר שקיים המצוה כהלכתה במנות חשובות ויכל לעשות שחוק והיתול במינים סמינים שונים בענין משלוח מנות כדרך העולם הן ביום הן בלילה.

תתש

אף אם מאד תחמירו חכמינו ויל בסעודת פורים מכל מקום ידקק האדם שתהיה כיראה וקרשה כלי ביטול מצוה ובלי ביטול חפלה וקרשה בעשרה. ובראשית חכמה אחר מה שכתבתי לעיל משמו נבי יום טוב כתב עוד בפרט בראש חודש ופורים שהסעודה בהם מרכיבי סופרים. ועיין במסה משה שהארין מאד ברכים האלו. ומה שכתבו חכמינו ויל צריך לבסומי בפורים ער שלא ידע בין ארוך המן לכרוך מרכיבי כתב שם כמה פירושים, אכן בסדר היום כתב שרוקא אמרוה שישה ער שלא ידע בין ימינו לשמאלו, ונראה לי להכל לפי מה שהוא סבעו שלא יזיקנו ריבוי היין ליראת קונו ולבריאותו בשום דבר ורחסנא לבא בעי שאחר המרכבה ואחר הממעיט תהיה כוונתו לשם שמים וכן מסיק בתנזוח שלחן ערוך.

יוסף אומץ

תתשא

ותפילה עם הצבור בפורים אינני רואה מקום להיות רשע לפני המקום אפילו שעה אחת ואף כי יש לראונו שחתכמל חפלת ערבית מכל וכל על ידי שכרות, ואם האדם רואה בנפשו שאכל ושחה כרת הפורים קודם שיחפלו עם הצבור הרשות נחונה לו לכרך ברכת המזון עם על הניסים טרם כניסתו לבית הכנסת. אכן אם ערין לא שחה כחוק היום נראה לי שטוב לו להושיב זקן או חולה או מי שיהיה על שלחנו כדי שלא יצטרך לכרך ברכת המזון כשיצא ונסילת ידים והמוציא כשיבא למען יחשב סעודה אחת ויצטרפו יחד להיות יוצא ידי מאמר חכמינו ז"ל שאמרו וצריך לבסומא בפוריא.

תתשב

מי שנמשכה לו סעודה פורים עד הלילה כבר כתבתי למעלה איך נוהגין עם על הניסים בכרכת המזון.

תתשג

רין מי ששכח על הניסים בבית הכנסת ובחפלה כחוב בפרק בפני עצמו לקמן.

תתשד

אם חל פורים בערב שבת כמו שחל בשנה זו לששון ולשמחה לפיק וכבר כתבתי לעיל סימן חתרצ"ט דלאו שפיר עבדי המאחרין להתחיל סעודה פורים עד אחר מנהג קסנה שנמצא עיקרה ביום מ"ו אכן אם חל בערב שבת אם יעשה אז עיקר הסעודה ביסמא אחר הצות בזה פונם כבוד שבת שהוא ראורייתא וסעודת פורים אינה רק מרבירי קבלה שהוא מרבירי סופרים ולכן טוב בעיני שיקרים לעשות עיקר הסעודה בבוקר השכם שגם בכל השנים היה ראוי לנהוג כך רק שהמנהג אינו כן שנתפשט פה על ידי מחנות לאביונים שסרורים בהם ביום לכן לפחות בערב שבת אל יעשה אדם כזה לעשות עיקר המצוה בסוף היום. אכן מכל מקום צריך לחכם להיות עיניו בראשו לדקדק שלא ישחכר לגמרי וימלא בטנו יותר מראי בהשכמה רק יכסם עצמו בבוקר ויראה שיתן חלק גם לסעודה שבת שלא אמרו חכמינו ז"ל רק צריך לבסומי בפוריא ולא להשחכר בשכרותו של לום שידוע גנות השכרות ככמה רוכתי ובקל יבא על ידי כך לירי הרבה עבירות חמורות, ומה שאמרו כדי שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כתבתי בסימן תתש"ט.

תתשה

ראיתי לרבר על המנהג בפורים בשינוי בנדים שעטנו ואמינא רכשעטנו דאורייתא אין שום היתר בעולם כי אף המקילין לא מצאו היתר רק בשעטנו ררבנן וגם היתר זה אינו כשושן פורים כי כך כתב מהרי"י מינץ בתשובה

סימן י"ו נבי לבשת בניי אשה ובהיפוך רלא שרי רק ב' לילות ויום ומה שחזרו בזה אפילו איסור ראורייתא עיין שם וחמצא המעם.

תתשו

פורים קסן גם בו מצוה להרבות קצת בסעודה ובשמחה ורחמנא לבא בעי שאם כזנתו בסעודתו לשם שמים ולא רק למלא בטנו ותאות נפשו בוראי סעודתו רצויה ומקובלת.

תתשו

ב"ט אדר ראשון הוא היום שלפני היום שבו שכנו לבתינו בכבוד גדול ונעשה נקמות רבות בשונאינו ומפני החררה שלבשנו או בפעם ראשונה ואפילו כל אנשי העיר גדולים וקטנים כאחד אחוזם חיל ופלצות כמורא גדול פן על ידי רבות המהומה לעשות נקמה בראשי המרירה שעמם בהסכמתם היו הרבה והרבה בעיר גדולים ונכבדים תהיה העיר הזאת הפוכה כמו רגע חס ושלוש ולכן הוכרו יומים לפני יום הנגיל בתופים ובחצוצרות בשם קוטסריא וקיסר יריה שכיום הנגיל לא ישחה שום אדם יין וכל אדם לא יראה ולא ימצא ברחוב העיר כיום הנגיל ולסבת רגנה זו קבענו אנחנו הארבעים בעלי בתים שנתיישבנו בעיר מקודם ראש השנה שע"ו על ידי הנורל שאני הייתי אחר מהם צום ליום ההוא ולדורות אולי יתעשה ה' לנו כיום ההוא ולא נאבד ולומר אלו הסליחות בשמונה עשרה: אליך נקרא סימן כ"ו, אקרא סימן פ"א, רבות צררני סימן מ"ד, אני יום אירא סימן ו', ישראל גושע סימן י"ד, אל נא סימן כ"ו וליתן כל כעל בית כופר נפשו בליל התענית לכן לצרקה שנובין בבית הכנסת לחלק תיכף לעניים וברוך שומר עמו ישראל לעד שזה אמר ותהי העיר חררת אלקים כיום הנגיל המוכן לעשות נקמה בראשי המורדים ותהלה לאל לא היה פוצה פה וגורד כצף ומצפצף ארובה כבדו אותנו בכבוד גדול כאשר אכתוב בסמוך אם ירצה השם.

תתשה

דיני טילה ויולדת וחולה בתענית זה ותענית בערב שבת כריגם בתענית שקבענו לפני ראש השנה כתבתי לפני ראש השנה בסימן תתקנ"ג תתקנ"ד ותתקנ"ה.

תתשט

כ"ף אדר הראשון קבענו או למשחה ולשמחה ושלא לומר תחינת בשחרית רק למנצח ויקרא שמו בישראל פורים וינצחנו על שם דברי הניסים שנעשו בערב יום ההוא ולכן ראינו כי ראנתנו הנגיל עברה כי תהלה לאל שכבנו לבשת ואין מחיר וערבה עלינו שנתנו לכן קבענו היום שאחריו למשחה ושמחה רגומת ימי תפורים שקבעו אחרי יום מלחמת והנס. והניסים שנעשו בו

יוסף אומץ

הלא המה שהחזירו אותנו הקומיסריא הנמון מסענץ ולנר גרוב ררמסשט ירֵיה לרחובותינו בכבוד גדול בקרב עמים רבים הולכים כרגליהם לאותוחם בסכססי מלחמה וכתפים ובמחולות וכשעה ההיא ממש ראינו כנקמות בצורר יהודים וינצענץ הנ"ל וצורפו המורדים וחזו שונאינו ויבטשו בכבוד ההוא הנעשה לנו או שהמטה הלכו לדראון עולם מקצתן ומקצתן הולכים הליון מחוץ לעיר ועשה בהם שפטים גדולים לעינינו פנים בפנים בעת שהוליכנו לעיר הזאת בכבוד הנ"ל כי באנו דרך שער אשר נכחו יצאו מורדים הנ"ל בשעה שיצאו גם הוליכנו לפני הבימה הנכנים לנדרום ליתן בהם ראשי המורדים בשעה שנעשו להם עונשי מיתחן והיא היחה בנויה על הרא"ס מאר"ק וכל אנשי העיר כראותם הכבוד הנעשה לנו על ידי שרי הקומיסריא משחוטמים ואיש מהם לא חרץ את לשונו נגדנו להרע אדרכה המה היו בעורחינו לפנות האשפה הגדולה שהיחה סמוך לשער הרחוב שלנו מבית למען יהיה דרך סלולה לשחי העגלות האחה אשר היו טונחים בה שלשה מגינים חחוטמים ומצויירים בחותם הקיסר ירֵיה הנשר הגדול מנן אחר משער העליון והשני לשער הכריקלן והשלישי לשער החאל אשר אנשי צבא הנ"ל תיכף חוקו אותם במסמרים לא ימוטו והעגלה הב' עליה ישב חמי הפרנס כמר אברהם כרייטינגן ז"ל שהיה נכה רגלים מחולי הפורנגרא. יהי רצון מלפני סלך הכבוד שיוכנו לנבואח גדול יהיה כבוד הכית האחרון וגו' אמן כן יהיה רצון.

את אשר נדרתי אשלמה ליתו איות טריקים אתר גמר סדר חיים מכל השנה וזה תחיל ראשונה.

פרק הטעיות בתפלה וברכת המזון.

תתשי

מי ששכח או נאנס שלא התפלל תפלה מנחה עד שעבר זמנה וכן תפלה מעריב או יוצר עד שעבר זמנם יש תשלומין לתפלה ההיא שלא התפלל בזמנה כזמן תפלה האחרת הסמוכה לה רהינו שאחר התפלל תפלה הסמוכה אחרי זאת התפלה ששכח מלהתפלל יאמר תיכף אשרי ויתפלל התפלה ששכח מלהתפלל. אבל לאחר התפלה הסמוכה לתפלה שביטל אין תשלומין, כגון אם לא התפלל שחרית ולא נזכר עד זמן מה אחר שהתפלל מנחה או ששכח גם להתפלל מנחה או אין לתפלת השחרית עור תשלומין וכן למסוף אין תשלומין. ודוקא שזוג או אונס יש להם תשלומין אבל אם לא התפלל במידר היו מעות אשר לא יוכל לחקון. שכור הוי כאונס ויש תשלומין לתפלה שלא התפלל כשכורתו.

תתשיא

מי שהחחיל להתעסק באיזה עסק בעוד שהיה שעות די לתפלה ההיא והעסק נמשך עד שעבר זמן תפלה ההיא הוי גם כן כאונס ויש תשלומין

יוסף אומץ

244

לחפלתו. ואם יודע, בתחלה העסק שיעבור זמן התפלה על ידי העסק הוא מויד ואין תשלומין לחפלתו. אכן אם מפני הפסד ממון שיצטרך להפסיד מכיסו אם לא יעביר זמן התפילה עבר זמן התפילה כדי להציל ממנו לא הוא מויד יש תשלומין לחפלתו, רדוקא אם העסק כדי להרויח הוא מויד. אבל לכתחלה לא יעביר זמן התפילה מפני שום הפסד ממון ויחשוב הפסד מצוה כנגד שכרה כי יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חי העולם הזה ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, גם אפשר שתבטל התפלה והרייח שאתה סובר לא יעלה בידך, ואפשר שעל ידי כן תבא לירי סכנה, ככפררש אורך כי אנפת ב', כי הרבה שלוחים למקום ומי יודע אם לא ריוח התא בא לירך נסיון אם תעמוד בחמיסותך.

תתיב

מי ששכח להתפלל מנחה בערב שבת יחפלה ערביה שחיים כניל סימן תתיב וגם בתפילה השנית שמתפלל בפרעון מנחה אומר אתה קרשה אף על פי שהתפלה שלא התפלל היא תפלת חול.

תתיג

וכן אם לא התפלל מנחה בערב ראש חודש מחפלה ערביה שחיים וגם בשניה אומר יעלה ויבא.

תתיז

מי ששעה בשבת ויום טוב בערביה יוצר ומנחה והתחיל להתפלל אחר האל הקדוש אתה חונן ומשם ואילך ער רצה ינסור כל אותה הברכה שהתחיל בסעות ואחר נמר הברכה יחפלה מעין המאורע מה שראוי להתפלל כגון אתה קרשה ישמח משה וכיוצא, אבל במוסף פוסק באמצע הברכה.

תתיח

ואם לא נזכר ער אחר שהתחיל רצה פוסק אפילו באמצע הברכה ויאמר תיכף הברכה שראויה להתפלל כחפלה התיא ביום ההוא. ואם לא נזכר ער שקער רגליו לערשה שלום חוזר לראש התפלה.

תתיט

בכל מקום רמחייב לחזור לראש אם עבר קורם שהתחיל החון להתפלל שמונה עשרה צריך להתחיל התפלה עם החון ויחפלה עמו מלה במלה, או אם יודע כעצמו שיכול לנסור מאחר אמן רהאל הקדוש קורם שיגיע החון לסורים או יסתח מלהתפלל ער אחר שענה אמן רהאל הקדוש.

תתיו

מי שהחליף תפלות של שבת זו בזו כגון שהחליף יוצר במוסף וכיוצא וכן מי שהחליף תפלות יום טוב זו בזו אינו חוזר.

יוסף אומץ

תתשיח

כשחל יום טוב בשבת והזכיר רק פעם אחת שבת כאיזה מקום שיהיה אינו חוזר.

תתשיט

לכתחלה זמן הפלת המוסף דוקא ער שבע שעות רהיינו כשמקשקש אחר, ואם עבר יומו כסל קרבנו ראין לה תשלומין אם עבר היום אכן כל היום הוא זמנה ברעבר והרשות בידו להתפלל אותה אפילו שלא בומן הפלה כלל.

ותתשך

אם לא התפלל מנחה בשבת יתפלל במוצאי שבת שחים של חול ובתפלה ראשונה שהיא עיקר החיוב מתפלל אתה חוננתנו ובשניה שהיא לתשלומין לא יתפלל אתה חוננתנו. ואפילו אם התפלל מנחה רק שלא אמר אתה אחר אפילו הכי מתפלל ערבית שחים של חול באופן הנ"ל. אם התפלל אתה חוננתנו בשתייהן או שלא התפלל בשום אחת מהן יצא, ואם לא התפלל אתה חוננתנו בראשונה ובשניה התפלל אתה חוננתנו שניה נחשבת לו לתפלה החיוב וחוזר ומתפלל תפלה אחת לתשלומין ואינו אוסר בה אתה חוננתנו.

תתשכא

מי ששכח יעלה ויבא בראש חודש לייצר ומנחה ובחול המועד ככל התפלות אם נזכר קודם שהתחיל מורים יאמר יעלה ויבא בלא החימה במקום שנזכר, ואם אחר מורים יחזור לרצה, ואם לא נזכר ער אחר עושה שלום יחזור לתפלה תפלה שמונה עשרה.

תתשכב

ואם שכח יעלה ויבא כמעריב של ראש חודש ולא נזכר ער אחר שאמר השם של ברוך אתה ה' המחזיר וכו' אינו רשאי לחזור.

תתשכג

מי ששכח להתפלל עננו ביום התענית אם נזכר קודם עושה השלום הרשות בידו לאמרו אחר סיום הברכה דהמכרך את עמו ישראל בשלום קודם אלקי נצור או בתוכו ולא יסיים הברכה רק יאמר עננו ער ברוך אתה, אבל אין חיוב לאמרו אחר תפלה שמונה עשרה. ואחר שעקר רגליו לעושה שלום אין רשאי לוטר עננו כלל.

תתשכד

אם אמר משיב הרוח בקיץ, אם נזכר קודם שאמר השם רכרוך אתה ה' מחיה המתים יחזור לאתה גבור, ואם לא נזכר ער אחר שאמר השם יחזור לראש התפלה.

יוסף אומץ

תתשכה

ואם אמר בקיץ ותן טל ומטרי, אם נזכר קודם שעקר רגליו לעושה שלום יחזור לברכה ברך עלינו, ואם לא נזכר עד שעקר רגליו יחזור לראש התפילה.

תתשכו

מי ששכח בחורף לומר משיב הרוח וכו' אם נזכר קודם שהתחיל אתה קדוש יאמר משיב הרוח בלא חתימה במקום שזכר, ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל אתה קדוש יחזור לראש התפילה.

תתשכו

מי ששכח טל ומטרי בחורף, אם נזכר קודם שאמר השם בברוך אתה ה' מברך השנים יאמר ותן טל ומטרי במקום שזכר, ואם לא נזכר עד אחר שאמר השם יתפלל עד שמע קולינו וכשבגיע לבי אתה שומע תפילה וכו' יאמר שם ותן טל ומטרי ואחר כך כי אתה שומע תפילה וכו' ואם הוא תענית יאמר ותן טל ומטרי קודם ענגו, ואם לא נזכר עד אחר שאמר השם רשומע תפלה יאמר ותן טל ומטרי קודם רצה, אם נזכר קודם שעקר רגליו לאחוריו לעושה שלום יחזור לאחוריו להתפלל מברכה ברך עלינו עד סוף התפילה, ואם לא נזכר עד אחר שעקר רגליו לעושה שלום יחזור לתפלה שמונה עשרה.

תתשכח

מי שספק לו בחורף ובקיץ אם אמר משיב הרוח או טל ומטרי אם לאו, הוי ריגא הכי, כל שלשים יום הסמוכים ליום ראשון של פסח מסתמא לא אמר משיב הרוח, וכן לענין טל ומטרי אם עברו שלשים יום מימות החול שמתפללין בהן ברכה השנים חזקה שהתפלל משם ואילך מה שהורגל בשלשים יום אלו ואין צריך לחזור, ואם לא עברו לי יום צריך לחזור באופן הסבואר למעלה.

תתשכט

וכן כל מה שרגילים להתפלל לפרקים אחר לי יום ונסתפק אם התפלל כרינו אם לאו חזקה שלא התפלל כרינו לאפיקי אם נסתפק בהזכרת ראש חודש או שבת שהוא כיום שלשים ריום לי כשלפניו או הוי חזקה שהזכיר כרינו. ודין זה הוא שיה בתפילה.

תתשל

אם לא אמר מנחם כתשעה כאב אינו חוזר.

תתשלא

מי ששכח בעשרת ימי תשובה לומר וזכרנו או מי כמוך וכחוב בספר אם נזכר קודם שאמר השם של חתימת אותה הכרכה שמעה בה יחזור ואם לא נזכר עד אחר שאמר השם לא יחזור.

יוסף אומץ

תתשלב

אם אמר כעשרת ימי התשובה האל הקרוש וכאותו הרנע חיכף נזכר שטעה או יאמר חיכף המלך הקרוש ואם לא נזכר באותו רנע יחזור לראש התפלה.

תתשלג

אם אמר מלך. אוהב צרקה ומשפס לא יחזור כיון שאמר מלך, רדוקא אם אמר האל אוהב צרקה ומשפס חייב לחזור.

דיני טעות בברכת המזון.

תתשלד

מי ששכח לומר, בשבת רצה בכרכת המזון או יעלה ויבא ביום טוב ולא נזכר עד אחר שאמר השם של ברוך אתה ה' האל אבינו חזור לראש ברכת המזון. ודוקא סעודה שחרית וערבית אבל סעודה שלישית רשבה וכל שכן שאר סעודות רשבת ויום טוב אינו חוזר לראש.

תתשלה

וכן בכל הסעודות דראש חודש אינו חוזר לראש, וכן בסעודות רחולו של סועד אינו חוזר לראש.

תתשלו

ואם נזכר קודם שאמר השם סברכת האל אבינו וכו' אוי רין כל הימים הנז'ל שיה לומר ברכה מיוחדת לכל יום. בשבת אומרים ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולכרית ברוך אתה ה' מקדש השבת, ובסעודה שלישית אינו חותם ברוך אתה ה' וכו', ואחר כך יאמר ברוך אתה ה' האל וכו'. וביום טוב ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה (אח יום חג המצות הזה — חג השבועות הזה — חג הסוכות הזה — שמיני חג העצרת הזה — יום הוזכרון הזה) ברוך אתה ה' מקדש ישראל והומנים, ובשאר הסעודות חוץ משחרית וערבית ובחול המועד בכל הסעודות אינו חותם ברוך אתה ה' וכו'. ובשבת יום טוב אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל לאות ברית וימים טובים לששון ולשמחה את יום (חג המצות — חג השבועות — חג הסוכות — שמיני חג העצרת — יום הוזכרון) הזה ברוך אתה ה' מקדש השבת ישראל והומנים. ובסעודה שלישית אינו חותם. ובראש חודש ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שנתן ראשי חרשים לעמו ישראל לזכרון. בשבת וראש חודש שנתן שבתות למנוחה וראשי חרשים לזכרון לעמו ישראל באהבה לאות ולכרית ברוך אתה ה' מקדש השבת.

יוסף אומץ

תתשלו

ואם נזכר קודם שאמר השם מסוף ברכה רחם דהיינו ברוך אתה ה' בונה ברחמיו וכו' אוי בשבת ויום טוב וחול המועד וראש חודש בכל הסעודות יאמר רצה או יעלה ויבא במקום שנוצר.

תתשלח

מי ששכח על הניסים בברכה המזווג בחנוכה או בפורים אינו חוזר רק הרשות בידו להוסיף הרחמן אחר אצל שאר הרחמן שאומרים בסוף ברכה המזווג וכה יאמר הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי וכו' עד סוף על הניסים. אכן אם נזכר קודם שאמר השם בברוך אתה ה' על הארץ יאמר על הניסים במקום שנוצר.

תם פרק הסעודות, תהלות לשוכן עליות.

סדר קריאת שמע שלפני המטה.

תתשלט

יסול יריו ויניח שתי יריו על המזווג ויאמר ג' פעמים ה' שומרנו ה' צילנו על יד ימינו ה' ישמור צאתנו ובאינו מעתה ועד עולם, בכל רכיב רעהו והוא ישר אורחותיך ו' פעמים.

בכל לילה ג' אותיות שלימות מתפניא אני זה אחר זה ובלילה ד' אותיות אחרונות ומאותיות האחרות יאמר בכל לילה פסוק ראשון.

"אשרי חסימי דרך, כל אלפים עד אל העובני עד מאר. "במה יזכה נער, כל ביתים עד לא אשכח דבריך. "גמול על עברך, כל נימלים עד אנשי עצתי. אלו אותיות השלימות אומרים ליל כ' וגם מאותיות האחרות פסוק ראשון. "דבקה לעפר נפשי, עד כי תרחיב לבי. "הורני ה' דרכך, עד לפקודיך בצדקתך חייני. "ויבאני חסדך ה', עד ואשיחה בחקיך. אלו אותיות השלימות אומרים ליל ג' וגם פסוק ראשון מכל האותיות האחרות. "זכר דבר לעברך, עד כי פקודיך נצרת. "חלקי ה' אמרתי, עד מלאה הארץ חקיך למרני. "סוב עשיתי עם, עד מאלפי זהב וכסף. אלו ג' אותיות שלימות אומרים ליל ד' וגם פסוק ראשון מכל האותיות האחרות. "יריד עשוני ויכוננוני, עד למען לא אבוש. "כלחך לחשועתך נפשי, עד ואשמרה ערות פיך. "לעולם ה' דבריך, עד רחבה מצותך מאר. אלו ג' פסוקים שלמים אומרים ליל ה' וגם פסוק ראשון מכל האותיות האחרות. "מה אהבתי תורתך, עד על כן שנאתי כל ארע שקר. "נר לרגלי דבריך, עד לעשות חקיך לעולם עקב. "סעפים שנאתי ותורתך אהבתי, עד ומשפטתיך יראתי. אלו ג' אותיות שלימות אומרים ליל ו' וגם פסוק ראשון מכל האותיות האחרות. "עשיתי משפט וצדק, עד כל אורח שקר שנאתי. "פלאות ערוחתך על כן, עד לא שמרו

יוסף אומץ

חורחך. צריק אחה, ער לעולם הבנני ואחיה. אלו ר' אחויה שלימות אטרים ליל שבת וגם פסוק ראשון מכל האותיות האחרות. "קראתי בכל לב, ער כי לעולם יסרחם. "ראה עניי והלצני, ער כל משפט צרקך. "שרים רדפוני חנם ער כי כל ררכי נגרך. "חקרב רחתי לפניך ה', ער כי מצותיך לא שכחתי.

בכל לילה יאמר שני שירי המעלות מטרו שירי המעלות ובכל פעם יאמר אתריהם
שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו יאמר גא ישראל.

ליל א'

שיר המעלות אל ה' קאפיטל ק"ך ער וכי ארבר המה למלחמה. שיר המעלות אשא עיני ער וכואך מעתה וער עולם, קכ"א. שיר המעלות לדוד לולי ה' ער בשם ה' עשה שמים וארץ, יקכ"ר.

ליל ב'

שיר המעלות לדוד שמחתי ער אבקשה טוב לך, קכ"ב. שיר המעלות אליך נשאתי ער הבו לנאוונים, קכ"ג. שיר המעלות לדוד לולי ה' היה וכו'.

ליל ג'

שיר המעלות הבוסחים בה' כהר ציון ער שלום על ישראל, קכ"ד. שיר המעלות בשוב ה' ער כרנה נושא אלמחוי, קכ"ו. שיר המעלות לדוד לולי ה' וכו'.

ליל ד'

שיר המעלות לשלמה אם ה' ער את אויבים בשער, קכ"ז. שיר המעלות אשרי כל ער שלום על ישראל, קכ"ח. שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו וכו'.

ליל ה'

שיר המעלות רבח צררוני ער ברכנו אחכם בשם ה', קכ"ט. שיר המעלות ממעמקים ער את ישראל מכל עונותיו, קל'. שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו כו'.

ליל ו'

שיר המעלות לדוד ה' לא נבה ער מעתה וער עולם, קל"א. שיר המעלות זכור ה' לדוד ער ועליו יצץ נורו, קל"ב. שיר המעלות לדוד לולי ה' וכו'.

ליל שבת.

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב וכו', קל"ג. שיר המעלות הנה ברכו וכו', קל"ד. שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו וכו', אנכי ה' אלקיך אשר התאחזך מארץ מצרים סבית עברים ער וכל אשר לרעך, ויהי נתעם ה' אלקיני; עלינו ומעשה ירינו כוננה עלינו ומעשה ירינו כוננתו ער אשבעתו ומארהו

בשועתי, מוסור לרוד בכרתו מפני אבשלום עד על עמך ברכתך סלה, ויברך
 ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך ויחנך ג' פעמים, ישא ה' פניו אליך וישם לך
 שלום ג' פעמים, ויברך ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך ויחנך ישא ה' פניו אליך
 וישם לך שלום ג' פעמים, בשם ה' אלקי ישראל סימיני מיכאל ומשמאלי גבריאיל
 ומלפני אוריאל ומאחורי רפאל ועל ראשי שכינת אל, הנה מסתו שלשלמה ששים
 גבורים סביב לה מגבורי ישראל כלם אחוזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו
 מפחד כלילות ג' פעמים, גר גרוד יגורנו והוא יגר עקב ג' פעמים, עקב יגר
 והוא יגורנו גרוד גר ג' פעמים, ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך
 מאחריהם ויסע עמור הענן מפניהם ויעטר מאחריהם ג' פעמים, ויבא בין
 מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב
 זה אל זה כל הלילה ג' פעמים, ויס משה את ירו על הים ויולך ה' את הים ברוח
 קרים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ג' פעמים, ויסע וגו' ויבא
 וגומר ויס וגומר ביחד ג' פעמים, ויאמר ה' אל השטן ינער ה' כך השטן וינער
 ה' כך הנוחר בירושלים הלא זה אור מוצל מאש חי פעמים, אחזה סחר לי מצר
 הצרני רני פלס הסוכבני סלה סלה הסוכבני פלס רני תצרני מצר לי סחר
 אחזה ג' פעמים, כסחו כה' ערי עד כי ביה ה' צור עולמים עולמים צור ה'
 ביה כי עד ערי כה' כסחו ג' פעמים, ה' עזו לעמו יחן ה' יברך את עמו בשלום
 בשלום עמו את יברך ה' יחן לעמו עוו ה' ג' פעמים, ה' אל שרי צבאות
 עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה ג' פעמים, ה' אל שרי צבאות אשרי ארם
 כופס כך ג' פעמים, ה' אל שרי צבאות הושיעה המלך יעננו כיום בקראנו
 ג' פעמים ושלשתם יחד ג' פעמים, למנצח בנינוח מוסור לרוד בקראו ענני
 אלהי צרקי בצר הרחכה לי עד לבסח תושיבני, שיר למעלות אשא עיני
 אל ההרים מאין יבא עזרי עד מעתה תעד עולם, ויאמר כ' פסוקים הראשונים
 ג' פעמים והיינו שיר למעלות וגו' עזרי מעם וגו' ג' פעמים, לישועתך קייתי
 ה' לישועתך ה' קייתי לישועתך ה' לישועתך קייתי ה' קייתי לישועתך,
 לפורקנך סברית ה' לפורקנך ה' סברית ה' לפורקנך סברית לפורקנך ה'
 סברית ה' לפורקנך סברית ה' סברית לפורקנך, המלאך הגואל אותי מכל
 רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויעחק וירגו
 לרוב בקרב הארץ ג' פעמים, ויאמר אם שמעו תשמע לקול ה' אלהיך והישר
 בעיניו תעשה והאונות למצותיו ושמרתה כל חקיו כל המחלה אשר שמתו במצרים
 לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, שמרני כאישון בת עין בצל כנפיד הסחירני, אם
 חשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך או תלך לבסח דרכיך ורגלך לא תגוף
 בלכתך לא יצר צערך ואם תרוץ לא תכשול, ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור
 עד נכון היום, עורה כבורי עורה הנבל וכנור אעירה שחר ו' פעמים, בהתהלכך
 תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך ו' פעמים,
 למנצח מוסור לרוד כבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע נתני
 אלקים כחסרך עד יעלו על מזבחך פרים ואחר כך יאמר הרני מחל וסולח

יוסף אומץ

לכל מי שהכעיס והקניס אותי בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין בסויד בין בשמיעה בין בראיה בין במחשבה בין בריבור בין כמעשה בין כנלגול זה בין כנלגול אחר ולא יענש שום אדם כסכתי (ובלילות האסורים בהספר ובתענית אין אומרים זה ער אתה תקום) רבונו של עולם ידעתי נאמנה שבשכיל עונותינו חרבה עירנו ושכינתך אחרת מסקומה ואתה אמרת וטורה ועווב ירחם על כן יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי תבא לפניך תפילתי ואל תחעלם מחנתי שאין אני עו פנים וקשה עורף לומר לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי צדיק וכי' מורה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שחיי בורך וסיתתי בורך יהי רצון מלפניך שתחלמני ותחייני לשמור פקודיך ואם אמות חס ושלום תהא מיתחי סליחה ומחילה וכפרה על כל חטאתי ועונותי ופשעי ותן חלקי בנן ערן וזכני לעולם הבא הצפון לצדיקים אתה תקום תרחם ציון כי בא עת להננה כי בא מועד. (שם של סיב.)

'אנא בכח גדולת ימינך יחתי צורורה קבל רנת' עמך שניבניו סהרינו גורא נא גבור ירושי יחודך כבכת שמרם^(*) שיהרם ירחמי צרקתך יחמיר נמלם יחסיר^(**) קרוש ברוב יסוכך נהל יערחק יחיר נאה לעמך פנה יזוכרי קרושתך ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם המפיל חבלי שנה על עיני ותנומה על עפעפי וסאיר לאישון בת עין יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שתשכיבני לשלום ותעמידני לחיים ולשלום ותן חלקי בתורתך ותרגילני לדבר מצוה ואל תרגילני לדבר עבירה ועון וישלוט בי יצר הטוב ואל ישלוט בי יצר הרע ותצילני מיצר הרע ומחלאים ומפנעים רעים ומסטררא אחרא ואל יבהלוני רעיוני וחלוטות רעים והרהורים רעים ותהא מטחי שלמה לפניך והאר עיני פן אישן המות ברוך אתה ה' הסאיר לעולם כלו ככבודו. השכיבנו ה' אלקינו לשלום והעמידנו מלכנו לחיים עד נסירא ועד עולם ברוך ה' כיום ברוך ה' בלילה ברוך ה' בשכבנו עד עלינו לעולם ועד, יראו עינינו וישמח לבנו עד אין לנו מלך אלא אתה, ארון עולם אשר מלך בסרם כל יציר גברא עד נסירא לי לא אירא, תורה צוה לנו משה סורשה קהלת יעקב, אל מלך נאמן שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך עד כיתך ובשעריך, והיה אם שמעו חשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוין היום על לבבך עד השמים על הארץ, ויאמר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל עד לחיות לכם לאלקים אני ה' אלקיכם.

(*) בתרגומנו המרת חיבת - ברמס.

(**) כן היה בתרגומנו.